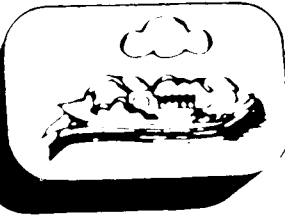

כלכלה וממשק

הסיכומים הכלכליים השנתיים – הרהורים ועירעורים

עלי יהלום, קב' מעגן-מיכאל

יש ליחס את העודף לליטר חלב. אך לא סתם לליטר חלב אלא לליטר חלב במכסה, וזאת מכיוון שניתן לייצר חלב כמה שרוצים, אך הבסיס הוא מכסת החלב. למה הכוונה? – לפני מקבלי ההחלטה ברפת מונח מערך מחירים דיפרנציאלי לחלב מעבר למכסה, בהתאם להקף החריגה. הרפת צריכה להחליט על הכמות המיוצרת בהתאם לכך. הסיכום השנתי צריך ואמור לבדוק זאת. כאן נבחנים שני כישורים חדשים של צוות הרפת "המודרני": א. איכות ההחלטה, האם וכמה לייצר מעבר למכסה. ב. היכולת לייצר את הכמות המדויקת הרצויה ובזמן הנכון; מתברר כי זה לא פשוט ולא קל. המסקנה מכך, אסור לנו באיסור חמור, בעת עשיית התמחיר "להלביץ" עבור הרפת את החלב החריג שלה.

התיחסות לגורם העבודה. – עלינו להתרגל לרעיון "המזור", כי ליום העבודה יש מחיר. התפישת כי ליום העבודה אין אלטרנטיבה אינה נכונה ואינה נבונה והגיע הזמן להשתחרר ממנה. יש להתיחס לעבודה כמו שכל גוף כלכלי מתיחס אליה, כאל גורם ייצור גרידא.

ריבית הון בעלי-חיים. – למרות שזו הוצאת מימון, מקומה במסגרת ההוצאות המשתנות ולא בהוצאות הקבועות. או במילים אחרות – במסגרת תרומה א' ולא במסגרת תרומה ג'. ההסבר הוא פשוט: שינוי במספר הראשים משפיע ישירות על כמות ההון החוזר המועסק ברפת ומכאן שזאת הוצאה משתנה. הדבר היה נכון תמיד, אך נכון וחשוב שבעתיים בימינו במצוקת האשראי הנוכחית.

מטרת הרשימה היא, להצביע על מספר נוהגי תמחיר הנראים לי כבלתי רצויים. הדבר אינו מופיע בכל המקומות, אלא רק בחלק מהסיכומים האזוריים הקיבוציים. איני מתכוון להציג כאן תמחיר מלא, אלא להצביע על חלק מהדברים הטעונים תיקון, לדעתי.

כל גוף כלכלי חייב להתאים עצמו לסביבה המשתנה. במסגרת קביעה זו כלול גם תמחיר הרפת. אף הוא חייב להתאים עצמו לשינויים באילוצים של גורמי הייצור שלו, עם הזמן.

במה הדברים אמורים, התמחיר מספק לנו את הסיכומים השנתיים כתרומה א', תרומה ב' ותרומה ג'. תרומות אלה ניתן ליחס לגורמים שונים: פרה, ליטר חלב מיוצר, ליטר חלב במכסה, הון מושקע, יום עבודה, וכו'. כך, בשילובים שונים ניתן לקבל מספר רב של תוצאות כלכליות לרפת. לדוגמא: תרומה א' לליטר חלב, תרומה ב' להון מושקע וכיוצא בזה. למען הפשטות אנו נוהגים בדרך-כלל לבחור נתון תמחירי אחד מסויים ואיתו לעשות את ההשוואות בין הרפתות השונות. החוכמה היא, לבחור בנתון המתאים ביותר עבורנו.

עד היום נהגו ברוב המקרים להשתמש בממצא תרומה א' לפרה בתור מדד השוואתי בין הרפתות. השאלה היא, האם נתון זה הינו עדיין הנתון הטוב ביותר למטרתנו?

הבה נבחן זאת לאור המצב הקיים היום.

כדי להגיע לרווח מירבי, יש ליחס את העודף לגורם הייצור המוגבל ביותר במערכת. אין היום הגבלה על מספר הפרות שיכול להחזיק כל משק. הגורם המגביל הוא מכסת החלב. לפי כך,

מתייחסים ברצינות לדירוגם בסיכום האזורי ולכן מכוונים את הממשק ברפת כדי להצטיין בממצא תרומה א' לפרה ובכך מונעים מקיבוציהם השגת תרומה גבוהה יותר. דומני, כי במיוחד בתקופתנו אנו, אלה מותרות שאסור לנו להרשות לעצמנו.

נסכם איפוא – המדד הרצוי ביותר כגורם השווה בתוצאות הכלכליות הוא תרומה ב' לליטר חלב במכסה, כאשר ריבית ההון לבעלי-חיים כלולה בהוצאות.

מנסינו בשטח ידוע לי, כי רפתנים רבים

כמה עגלות לתחלופה דרושות בעדר החלב?

עמוס שפירא, שה"מ, לשכת ההדרכה במחוז חדרה

הפרות הממוצע. כן נמצא, שבממוצע מחזיקים משקים אלה כ-90 עגלות לכל 100 פרות. נראה לי, שמן הראוי היה להגיע לשיעור החלופה, שלא יעלה על 30% ממספר הפרות הממוצע בעדר, ואולי אף לדדת משיעור זה. ברור לי, שקיום ממשק נכון וטוב במשק, בעיקר בתחומי הרבייה והתחלואה, יש בו כדי לאפשר שיעור תחלופה של 30% ואף פחות מזה לאורך שנים.

אם כך, יש לבחון כמה עגלות ובאיזה גילים על המשק לגדל בשביל לקיים שיעור תחלופה של 30%. לצורך החישוב אני מניח:

□ המלטה ראשונה בגיל 24 חדשים; מכאן, הזרעה ראשונה של עגלות בגיל 14 חדשים.

□ עגלה, שאיננה מתעברת עד גיל 18 חודשים מוצאת מן העדר לאחר מחזור ייחום נוסף, ז"א בגיל 19 חדשים.

□ גידול העגלה מתחלק ל-3 שלבים: לידה ועד לגמילה בגיל חודשיים; גמילה ועד להזרעה בגיל 14 חודשים; הזרעה ראשונה ועד להמלטה בגיל 24 חודשים, בממוצע.

חישוב מספר העגלות, הנדרש בעדר להבטחת תחלופה של 30% לעדר של 100 פרות, הוא כדלקמן:

שלב 1: מהלידה ועד לגמילה בגיל חודשיים. בשלב קצר זה הפחת הוא גדול, יחסית. לכן, בכדי לגמול 35 עגלות יש להתחיל ולגדל 38 עגלות בנות יומן, שנולדו תקינות ובריאות.

שלב 2: מהגמילה בגיל חודשיים ועד להזרעה

ענף הבקר לחלב בארץ פועל, בין השאר, בתנאים הבאים:

□ ייצור החלב מוסדר על ידי מכסות שיווק ולכן האפשרות של הגדלת עדר הבקר לחלב מוגבלת מאד, אלא אם כן יחול שינוי רציני בגודל האוכלוסיה או בהרגלי הצריכה שלה.

□ ההתקדמות הטיפוחית והמשקית מביאה ל"זחילה" קלה של תנובת החלב לפרה, מחד – ולהקטנת שיעורי הפחת בגידול העגלות לתחלופה, מאידך.

□ מסיבות שונות ייצוא העגלות, נכון לעכשיו, הקפו מצומצם וקשה לדעת אם יגדל לממדים מרשימים בשנים הקרובות.

במציאות זאת נוצר עודף של עגלות בעדר החלב, ובעקבותיו שיעורי יציאה גבוהים של פרות מעדר החלב. שיעור יציאה גבוה של פרות משמעו קיצור התקופה היצרנית של חיי הפרה, כאשר תקופת הגידול של העגלה נשארת קבועה ולכן, ישנה פגיעה ברווחיות הענף.

למעט תקופות קצרות, מחירי בשר הבקר מייצור מקומי, הנגזרים במידה מסוימת ממחירי הבשר המיובא, אינם גבוהים במיוחד. לכן, הגדלת ייצור הבשר בדרך של תחלופה מוגברת בעדר החלב, ספק אם יש בה כדי לשפר את רווחיות הענף.

מנתוני עשרות משקים שיתופיים במשך מספר שנים נמצא, שהשיעור השנתי הממוצע של יציאת פרות מן העדר הוא כ-40% ממספר